

## ЭТНОСАЯСИ ҚАҚТЫҒЫСТАРДЫҢ КЕЙБІР ҚЫРЛАРЫ: БОСНИЯ ТАҒЫЛЫМЫ

Қазіргі халықаралық қатынастарда этникааралық және этносаяси қақтығыстар саяси-қоғамдық өмірдегі мемлекеттер арасындағы дәстүрлі қақтығыс түріне айналып келе жатқандығы белгілі. Сол ретте этникааралық қақтығыстар мәселесі халықаралық қатынастарда ғалымдардың, саяси тұлғалардың және басқа да әлем көшбасшыларының назарын өзіне аударып отыр. Этноаумақтық этникалық қақтығыстардың шығу астарында ең алдымен бір этникалық топтың қандай да бір аумақта тұруы және оны басқару құқына ие болу мақсатында туындайтын дау-дамайы жатары сөзсіз.

Бүгінгі ғылымдағы белгілі этникааралық қақтығыстардың ерекшеліктеріне тоқталатын болсақ, этникааралыққа – кез келген нысандағы қақтығыстар (ұйымдасқан саяси қимылдар, жаппай тәртіпсіздік, сепаратистік толқулар, азамат соғыстары және т.б.) жатқызылады. Олардың басты ерекшеліктерінің бірі – этникааралық қақтығыстар кешенді, күрделі құрылымды сипатта болуы, этностың түпкілікті мақсаты жеке мемлекеттілікке ұмтылуы, сондай-ақ этникалық дағдарыстың «пісіп жетілуі» үшін элеуметтік-экономикалық көрсеткіштері бойынша төмен және рухани жағынан да (діни шектеулік, ана тілін пайдалануды шектеу, салт-дәстүрлері мен әдет-ғұрыптарын сыйламау) этнос өзінің кемсітілгендігін сезінуі тиіс.

Жалпы этносаяси қатынастардың өзі қақтығысқа бейімді болып келеді деп есептелінеді. Оған саяси қателіктер қосылса, олардың жарылыс әлеуеті бірнеше есе артатыны сөзсіз. Ал аталған себептердің нәтижесінде орын алған этникалық қақтығыстарды реттеу үшін, бірнеше қағидаларды басшылыққа алған дұрыс:

1) Қақтығысты заңдастыру – үкіметтік құрылым тарапынан және қақтығысушы тараптар жағынан талқылау мен шешуді талап ететін қақтығысты, мәселенің болуын ресми мойындау;

2) Келіссөздер үдерісін ұйымдастыруда бітімгершілік институтын енгізу;

3) Қақтығысты реттеуде ақпаратпен қамтамасыз ету, келіссөздердің жариялылығы, ашықтығы және қақтығыс жөнінде қызығушылық танытқан барлық азаматтарға және тағы басқаларға қақтығыстың даму барысы жөніндегі ақпаратқа қол жеткізу мүмкіндігін жасау.